

ПРО НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНУ ТА ІННОВАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ РОСІЇ

Ставлячи завдання до 2020 року подвоїти свій ВВП і вийти на четверте місце в світі по його об'єму, політичне керівництво Росії останнім часом все частіше підкреслює, що це можливо лише за умови інноваційного розвитку економіки. При цьому підкреслюється, що ключовим напрямком забезпечення саме такого алгоритму її розвитку є посилення державної підтримки вітчизняної науки. Це знайшло своє відображення у ряді програмних документів, прийнятих на найвищому рівні:

- + Основи політики Російської Федерації в області розвитку науки, техніки і технологій на період до 2010 года и дальнейшую перспективу (*март 2002*).
- + Основные направления политики Российской Федерации в области развития инновационной системы на период до 2010 года (*август 2005*).
- + Стратегия Российской Федерации в области развития науки и инноваций на период до 2015 года (*февраль 2006*).
В них, зокрема, зафіксовано, що:
- + метою політики Російської Федерації в галузі розвитку науки і технологій є перехід до інноваційного шляху розвитку країни на основі обраних пріоритетів;
- + фундаментальна наука є однією із стратегічних складових розвитку суспільства;
- + формування національної інноваційної системи є невід'ємною частиною економічної політики держави.

В травні 2006 року президентом В.В. Путіним затвержені такі пріоритетні напрями розвитку науки, технологій і техніки в РФ:

- + безпека та протидія тероризму;
- + живі системи;
- + індустрія наносистем та матеріалів;
- + інформаційно-телекомунікаційні системи;
- + перспективні озброєння, військова та спеціальна техніка;
- + раціональне природокористування;
- + транспортні, авіаційні і космічні системи;
- + енергетика та енергозбереження.

Започатковано федеральні цільові програми:

- + "Дослідження і розробки по пріоритетних напрямках розвитку науково-технологічного комплексу Росії на 2007–2022 роки";
- + "Національна технологічна база";
- + "Наукові та науково-педагогічні кадри інноваційної Росії".

Для реалізації інноваційної політики в промисловості створено потужні корпорації:

- Ростехнології;*
- Роснанотех;*
- Об'єднана авіаційна корпорація;*
- Об'єднана суднобудівна корпорація;*
- Росатом;*
- РКК "Енергія".*

Створена розгалужена інфраструктура для підтримки інноваційної діяльності:

- 55 технопарків;*
- 66 інноваційно-технологічних центрів;*
- 80 бізнес-інкубаторів;*
- 86 центрів трансферу технологій;*

10 національних інформаційно-аналітичних центрів;

ВАТ "Російська венчурна компанія";

Фонд сприяння розвитку малих форм підприємств в науково-технічній сфері.

Державою фінансується програма розвитку технопарків по всій території Росії. Програмою передбачено до кінця 2010 року створити в рамках технопарків близько 75 тис. робочих місць, причому лише п'ята частина необхідних для цього інвестицій виділяється з федерального бюджету (26,3 млрд. руб.), решта — за рахунок залучення вітчизняних та зарубіжних інвесторів.

Особливий статус надано так званим "Наукоградом", особливим техніко-впроваджувальним економічним зонам та територіям інноваційного розвитку.

Починаючи від 1998 року, суто внутрішні асигнування на наукові дослідження і розробки в Росії неухильно зростають: у 2006 році вони становили 1,08 % ВВП, до 2010 року заплановано вийти на рівень 1,5 % ВВП, а до 2020 року — 3 % ВВП. Тобто Росія планує вийти по цьому показнику на рівень, досягти якого поставив собі за мету ЄС.

В той же час (всупереч положенням українського законодавства) частка ВВП, що витрачається на фінансування науки, в нашій державі досі продовжує зменшуватись і сьогодні дійшла до рівня менше 1 % з усіх джерел (з них з державного бюджету — лише 0,38 % замість 1,7 % по закону, причому майже третину цього становлять кошти іноземних замовників).

Якщо у 2005 році витрати на науку в Україні становили 11,5 % аналогічних витрат у Росії, то (за умови, якщо тенденції останніх років кардинально не зміняться) на 2010 рік російські прогнози передбачають, що Україна витратить на наукові дослідження і розробки вже 6,1 % суми аналогічних витрат Росії, а на 2020 рік — вже тільки 2,6 %. Тобто науково-технічна деградація України вже враховується в стратегічних розрахунках російських політиків.

Це тим більш прикро, якщо згадати, що Україна була однією з перших серед країн СНД, яка намагалася започаткувати нові підходи до формування і реалізації державної науково-технічної політики. Закон України "Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності" був прийнятий ще наприкінці 1991 року. Аналогічний закон "О науке и государственной научно-технической политике" в Росії було прийнято лише в 1996 році. В ідейному плані це були досить близькі за змістом нормативні документи.

Проте реалізація закладених в них принципів і підходів виявилась досить різною. Так, створений у відповідності з законом Державний інноваційний фонд в Україні було ліквідовано, а фінансування Державного фонду фундаментальних досліджень зведено до такого рівня, при якому говорити про його серйозний вплив на розвиток науки не доводиться. В той же час у Росії створено 2 бюджетні фонди, що надають гранти для фундаментальних досліджень (Російський фонд фундаментальних досліджень та Російський гуманітарний науковий фонд). Для сприяння інноваційним процесам в економіці в Росії створено бюджетний Фонд сприяння розвитку малих форм підприємств у науково-технологічній сфері, а також (за участю держави) Російський фонд технологічного розвитку та Венчурний інноваційний фонд, який організує розбудову системи регіональних та галузевих венчурних фондів в Росії.

Наслідуючи приклад США, Росія вживає екстраординарних заходів для забезпечення розвитку досліджень з нанотехнології та створення власної наноіндустрії — нового технологічного напрямку, який має вплинути практично на всі галузі промисловості.

Значна увага Приділяється в Росії так званому технологічному Форсайту — дослідженню довгострокових перспектив розвитку науки і створення передових технологій, які дозволяють науково обґрунтувати науково-технологічні та інноваційні пріоритети держави. На

замовлення держави вже проведено ряд такого роду досліджень, зараз ставиться питання про необхідність розробки прогнозу науково-технологічного розвитку Російської Федерації на період до 2025 року.

Істотне поліпшення матеріально-технічного та фінансового стану російської науки вже зараз стає фактором, що спричинює повер-

нення деяких вчених, які раніше виїхали за кордон. По відношенню до України це зумовлює той факт, що російський напрям починає домінувати у так званому "витіканні умів" з вітчизняної науки.

Б.А. МАЛИЦЬКИЙ

Директор Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва

-
- ✦ **Міністерство освіти і науки України спільно з Німецьким Товариством Технічного Співробітництва** та за участю представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, неурядових організацій, вітчизняних та іноземних фахівців 20—21 листопада 2008 року проводило у м. Києві II Міжнародний форум "**Трансфер технологій та інновацій**".
  - ✦ Мета проведення Форуму — сприяти поширенню досвіду та знань у сфері трансферу технологій, розв'язанню проблем комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності та інноваційної діяльності, а також налагодженню відносин у даній сфері між різними інституціями.
  - ✦ За результатами проведення Форуму заплановано підготовку аналітичних матеріалів щодо стану розвитку трансферу технологій та інноваційної системи, а також рекомендацій Уряду України щодо шляхів вирішення існуючих проблемних питань.